

АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНІ 2018

ARCHAEOLOGICAL
RESEARCHES
IN UKRAINE

ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

**АРХЕОЛОГІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ
В УКРАЇНІ
2018**

Головний редактор

БОЛТРИК Юрій Вікторович, канд. іст. наук

Редакційна колегія

БУЙСЬКИХ Алла Валеріївна, д-р іст. наук

ГОРБАНЕНКО Сергій Анатолійович, канд. іст. наук

ЗАЛІЗНЯК Леонід Львович, д-р іст. наук, проф.

КУЛАКОВСЬКА Лариса Віталіївна, канд. іст. наук

ЛИТВИНЕНКО Роман Олександрович, д-р іст. наук, проф.

МОЦЯ Олександр Петрович, член-кореспондент НАН України, проф.

ОТРОЩЕНКО Віталій Васильович, д-р іст. наук, проф.

ПОТЄХІНА Інна Дмитрівна, канд. іст. наук

САПОЖНИКОВ Ігор Вікторович, д-р іст. наук

СКОРИЙ Сергій Анатолійович, д-р іст. наук, проф.

СУПРУНЕНКО Олександр Борисович, канд. іст. наук

ТЕРПИЛОВСЬКИЙ Ростислав Всеволодович, д-р іст. наук, проф.

ЧАБАЙ Віктор Петрович, член-кореспондент НАН України, проф.

*Затверджено до друку Вченою радою
Інституту археології НАН України*

Прийом матеріалів:

*Польовий комітет ІА НАН України
просп. Героїв Сталінграда, 12, м. Київ 04210
тел. (044) 254-11-37, 254-11-66
факс (044) 418-33-06
e-mail: polkonia@gmail.com*

*Виходить за інформаційної підтримки
ВГО «Спілка археологів України»*

*Видання здійснене коштом
ДП «НДЦ "Охоронна археологічна
служба України"» ІА НАНУ*

А-87 *Археологічні дослідження в Україні 2018.* Київ: ІА НАН України, 2020, 310 с.

ISBN 978-617-7810-11-6

Видання є щорічником, який готується до друку Польовим комітетом Інституту археології НАН України. Містить інформаційні повідомлення про роботу археологічних експедицій поточного польового сезону.

Стане в нагоді науковцям, студентам і всім, хто стежить за розвитком сучасної української археологічної науки.

УДК 904(477)

В оформленні обкладинки використано фото: могильника Острів 1 (В. Гнера та І. Зоценко) і фігурки предстоячої Богородиці з поселення Ходосівка-Рославське (І. Ремізівський)

ISBN 978-617-7810-11-6

© Інститут археології НАН України, 2020
© Автори статей, 2020

Редактори: *О. Білинський, О. Каряка, М. Павлова*; оформлення обкладинки: *А. Панікарський*; верстка: *С. Горбаненко*

Підписано до друку 25.03.2020. Формат 60 × 84 1/8. Папір офсетний.

Друк офсетний. Гарнітура Antiqua. Обл.-вид. арк. 37,9.

Ум. друк. арк. 36,2. Наклад 200 прим. Зам.

Інститут археології Національної академії наук України; 04210, м. Київ, проспект Героїв Сталінграда, 12; www.iananu.org.ua.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 6290 від 09.07.2018 р.

ЗМІСТ

ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ	
МАНІГДА О., ГРАБОВСЬКА О. Робота експедиції «Уличі» у Калинівському районі	10
ПЕТРАУКАС О., ДІДЕНКО С., МИЛЯН Т., ОСАУЛЬЧУК О. Поховання черняхівської культури з бронзовим посудом на Вінниччині	11
САЛО Б., ШЕЛЕХАНЬ О. Дослідження кургану Кладова Могила	12
ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ	
БАЮК В. Роботи в Історико-культурному заповіднику м. Луцька	14
СІЛАЄВ О., ІЛЬЧИШИН З., ВАШЕТА М. Рятівні дослідження на пам'ятках Роговичі 1, Роговичі 2 та Марковичі 1	16
ПЕТРАУСКАС А., МАЗУРИК Ю. Розвідки на території Старосільської сільської ради Маневицького району	18
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ	
ЗАЛІЗНЯК Л., КУБЛІЙ М., ВЕЙБЕР А., ХЛИСТУН Є. Розкопки багатошарового поселення Огринь 8	19
ПОЛІН С., ДАРАГАН М. Дослідження курганів біля м. Покров	22
РОМАНЧУК Д. Розвідка на білозерському поселенні Кукан	24
РОМАШКО О., МАРІНА З. Дослідження у Присамар'ї	26
СТАРИК О., РУТКОВСЬКА О. Пам'ятка археології поблизу смт Токівське	27
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ	
ЗАБАВІН В., НЕБРАТ С. Поселення доби пізньої бронзи біля с. Кременівка	29
ДЕМІНА А., БЛИНСЬКИЙ О. Розвідки поруч із заповідником «Кам'яні Могили»	31
ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ	
ВАШЕТА М., ПАНИШКО С., ПЕТРАУСКАС А. Розкопки на північному городищі літописного Возв'язля	33
ПЕТРАУСКАС А., ПЕТРАУСКЕНЕ А., ХАДАДОВА М. Розкопки середньовічної лісотехнічної споруди в Хорошівському районі Житомирської області	34
ПЕТРАУСКАС А., ТИМОШЕНКО В., ХАДАДОВА М. Дослідження на городищі в м. Малин	35
ПЕТРАУСКАС А., ХАДАДОВА М. Розкопки на городищі в м. Коростень	36
ПЕТРАУСКАС А., ХАДАДОВА М. Розкопки на городищі в урочищі Бабина Гора в м. Олевськ ..	37
ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ	
МОЙЖЕС В. Результати досліджень зруйнованих церков Ужгорода	38
ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ	
АНДРУХ С., ТОЩЕВ Г., ТОЩЕВ А. Дослідження Мамай-Гори	42
ДЖОС В. Розвідки на території Національного історико-археологічного заповідника «Кам'яна Могила»	42
ПАПАНОВА В., ТОЩЕВ Г., КАЇРА Ф. Розкопки курганів доби бронзи в Пологівському районі ..	43
КИЇВ	
БОБРОВСЬКИЙ Т., САВИЦЬКИЙ В., СТРИХАР М. Дослідження у садибі Софійського собору у м. Києві	45
ІВАКІН В., БАРАНОВ В., БІБІКОВ Д., ЧЕКАНОВСЬКИЙ А. Розкопки Архітектурно-археологічної експедиції ІА НАНУ по вул. Щекавицькій, 46 ...	48
ІВАКІН Г. (†), ІВАКІН В., БАРАНОВ В., ЗОЦЕНКО І., ОЛЕНИЧ А., ЩЕРБА Б., ЛАВРОВ В. Роботи на території Подолу	50
ІВАКІН Г. (†), ІВАКІН В., БАРАНОВ В., ОЛЕНИЧ А. Дослідження Архітектурно-археологічної експедиції ІА НАНУ на вул. Цитадельна, 3 ..	52
КОЗЛОВСЬКИЙ А., КРИЖАНОВСЬКИЙ В. Давньоруське кладовище по вул. Кудрявській, 24а ..	54
КОЗЛОВСЬКИЙ А., КРИЖАНОВСЬКИЙ В. Давньоруське поселення по вул. Кудрявській, 24а ..	57
ТАРАНЕНКО С., МАХОТА О., МИСЬКО Ю. Археологічний сезон у Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику ..	59
КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ	
БІБІКОВ Д., ДЯЧЕНКО Д., ІВАКІН В. Дослідження в м. Вишгород	61
ВІДЕЙКО Михайло, БУРДО Н., СЛЕСАРЄВ Є., ВІДЕЙКО Марія. Розкопки біля с. Трипілля	62
ВІДЕЙКО Михайло, СЛЕСАРЄВ Є., ВІДЕЙКО Марія. Розвідки в Обухівському районі	65
ГОТУН І. Роботи в Гребенях на Київщині	68
ГОТУН І., БІТКОВСЬКА Т., КАЗИМІР О., КУРЗЕНКОВ М., ЛОЗНИЦЯ Т. Невідомий зарубинецький пункт у Ходосівці	69
ГОТУН І., БОБРОВСЬКИЙ Т., ЦИЛІЦЬКИЙ В. Печера у південній частині Ходосівки	71
ГОТУН І., КАЗИМІР О., БАБЕНКО Р., ОСИПЕНКО М. Розвідкові роботи у Гатному	72
ГОТУН І., КАЗИМІР О., КУРЗЕНКОВ М., ГУНЬ М. Обстеження ділянок Софіївсько-Борщагівського селища	73
ГОТУН І., КАЗИМІР О., СУХОНОС А., КУРЗЕНКОВ М. Обстеження пам'яток Ходосівського археологічного комплексу	76
ГОТУН І., СІНИЦЯ Є., БІТКОВСЬКА Т., ВОЛОДАРЕЦЬ-УРБАНОВИЧ Я. Зарубинецьке житло з урочища Фіалки в Ходосівці	77
ГОТУН І., СУХОНОС А., КАЗИМІР О. Охоронні розкопки селища Ходосівка-Чумаків Куток	80
ГОТУН І., СУХОНОС А., КАЗИМІР О., ГУНЬ М. Роботи у східній частині селища Ходосівка-Рославське	82
ГОТУН І., ПЕТРАУСКАС А. Роботи на посаді літописного міста Іван	86
ІВАКІН В., БАРАНОВ В., ДЖІК М., ЗОЦЕНКО І., СОРОКУН А., МАНІГДА О. Дослідження мо-	

гильника Острів 1 та давньоруського городища в Сухолісах	87	КОЗЛЕНКО Р. Хора Ольвії: дослідження пам'яток римського часу	138
ІВАКІН В., ЗОЦЕНКО І., ОСАДЧИЙ Р., СОРОКУН А., ПЕРЕВЕРЗЄВ С. Розвідки Архітектурно-археологічної експедиції ІА НАНУ на Київщині	90	КРУТІЛОВ В. (†), ЧИСТОВ Д. Роботи на о. Березань (ділянка «О-Західний»)	140
ІВАКІН В., ПЕРЕВЕРЗЄВ С., СОРОКУН А., ХОПТИНЕЦЬ І., КУРЗЕНКОВ М. Дослідження літописного Чорнобиля	93	ПІСТРУЛІ І., ГЛАВЕНЧУК А. Дослідження стоянки Анетівка 1	142
ПЕТРАУСКАС О., АВРАМЕНКО М., БАБЕНКО Р. Розкопки пам'ятки черняхівської культури Обухів 1	95	СМИРНОВ О., БОНДАРЕНКО Д., ЗАПОРОЖЕЦЬ О. Дослідження Бондаревських джерел ..	144
КИРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ		СМИРНОВ О., СМИРНОВ Л. Дослідження на теренах Куцурубської ОТГ Очаківського району ..	145
БЕЛЕНКО М., ГРИЦИК Ю., КОЛИБЕНКО В., ОСИПЕНКО М. Розвідки Національного музею історії України	96	ФОМЕНКО В., ТОВКАЙЛО М., ДЯЧЕНКО М., ТРЕБУХ О. Багатошарові поселення Гард і Лідина Балка	148
ВЄТРОВ Д., НЕЗДОЛІЙ О. Розвідки пам'яток кам'яної доби поблизу сіл Бирзулове та Лікареве	97	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ	
КЮСАК Д. Розкопки на багатошаровій пам'ятці Мельнична Круча	100	КЮСАК Д., ДЕНИСЮК В., КОЛЕСНИЧЕНКО А. Розвідки пам'яток неоліту – енеоліту в Савранському та Балтському районах	152
КЮСАК Д., ДЕНИСЮК В., КОЛЕСНИЧЕНКО А. Пам'ятки неоліту – енеоліту в Гайворонському та Благовіщенському районах	102	ОЛЕНИЧ А., ГНЕРА В. Нововиявлені археологічні пам'ятки ранньомодерного часу Одещини ...	152
СКОРИЙ С., ОРЛИК О., ЗИМОВЕЦЬ Р., КАРАВАЙКО Д. Дослідження на півдні Кіровоградщини	103	САВЕЛЬЄВ О. Розвідки на поселенні пізньоархаїчного часу Надлиманське XI	153
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ		ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ	
ТЕЛІЖЕНКО С. Моніторинг та інвентаризація об'єктів археологічної спадщини Луганщині ...	105	БАШКАТОВ Ю., БІТКОВСЬКА Т., ПЕФТІЦЬ Д. Дослідження багатошарового поселення Єрствівка II	155
ТЕЛІЖЕНКО С. Дослідження околиць с. Шипилівка Попаснянського району	106	ГРЕЧКО Д., ДЕМЧУК Ж., КАРЯКА О., КРЮТЧЕНКО О., РЖЕВУСЬКА С. Роботи на курганах групи Б Більського некрополя	156
ТЕЛІЖЕНКО С., ІВАНИЦЬКИЙ В. Роботи в зоні зведення електроопору Донбаська-Донська та Кременська-Ювілейна	106	ГРЕЧКО Д., ДЕМЧУК Ж., КРЮТЧЕНКО О., РЖЕВУСЬКА С. Дослідження ґрунтового могильника в ур. Барвінкова Гора	158
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ		ГРЕЧКО Д., КРЮТЧЕНКО О. Дослідження «південного» валу Більського городища	159
ГАВІНСЬКИЙ А. Дослідження у Ставчанах на Львівщині	109	ЗАДНІКОВ С. Східне укріплення Більського городища: підсумки досліджень	160
ГАВІНСЬКИЙ А., БЛАС Н., РИБЦЬКА М. Розкопки поселення культури ліщастого посуду Винники-Лисівка у 2017 – 2018 рр.	111	КОВАЛЕНКО О., ЛУГОВИЙ Р. Дослідження сотенного містечка Опішного	160
ГРИНЧИШИН Б., КОНОПЛЯ В., СИДОРОВИЧ В., СТЕБЛІЙ Н. Розкопки довкола Винниківського озера	112	ПУГОЛОВИЧ Ю. Роботи на Глинському археологічному комплексі	162
ОНИЩУК Я., БЛАС Н., ГРИНЧИШИН Б., СИДОРОВИЧ В. Могильник римського часу біля с. Карів	115	ПУГОЛОВИЧ Ю. Дослідження Опішнянського городища	163
СПЛАЄВ О., САЛО Б. Розвідки на Львівщині	116	ШАПОРДА О. Дослідження на теренах Більського археологічного комплексу	164
ФИЛИПЧУК А. Підсумки вивчення давнього Пліснеська	118	ШРАМКО І. Західне укріплення Більського городища: підсумки досліджень	167
МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ		ШРАМКО І., ЗАДНІКОВ С. Дослідження округи Більського городища	168
БОНДАРЕНКО Д., СМИРНОВ О. Поселення та святилище античного комплексу Вікторівка I ...	119	ШРАМКО І., ЗАДНІКОВ С. Дослідження поселення ранньоскіфського часу Лазьківські Ставки 1 ..	169
БУЙСЬКИХ А., ІВЧЕНКО А. Дослідження Ольвійського некрополя	121	РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ	
БУЙСЬКИХ А., ТВАРДЕЦЬКИЙ А., НОВИЧЕНКОВА М. Цитадель римського часу в Ольвії: результати українсько-польського проекту	124	ВОЙТЮК О., МАРЧУК А. Дослідження поселень та залишків укріплень Рівненської області	170
БУЙСЬКИХ А., ФОРНАСЬЄ Й., КУЗЬМІЩЕВ О. Дослідження Ольвійського передмістя	128	ВОЙТЮК О., МАРЧУК А. Дослідження центральної частини Острога	171
БУЙСЬКИХ А., ФОРНАСЬЄ Й., ШЕЙКО І., ЧЕЧУЛІНА І. Дослідження терасного міста Ольвії ..	130	ПШЕНИЧНИЙ Ю., БАРДЕЦЬКИЙ А., БОНЧКОВСЬКИЙ О. Роботи на багатошаровому поселенні Дубно – Острів Дубовець	174
ГОРБЕНКО К. Вивчення городища Дикий Сад ..	133	ЧАБАЙ В., СТУПАК Д., ВЕСЕЛЬСЬКИЙ А., ДУДНИК Д. Верхньопалеолітична стоянка Бармаки у м. Рівне	179
КЮСАК Д. Розвідки пам'яток енеоліту в Кривоозерському районі	137	СУМСЬКА ОБЛАСТЬ	
		БІЛИНСЬКА Л., БІЛИНСЬКИЙ О. Розвідки на території Сумської області	183

ГРЕЧКО Д., КАРЯКА О., КРЮТЧЕНКО О., КОРОТЯ О., ОСАДЧИЙ Є. Дослідження пам'яток скіфського часу у Сумському та Краснопілльському районах	185	КУШТАН Д., ОЧЕРЕТНИЙ С. Розвідки Черкаської експедиції	236
КАРАВАЙКО Д., КАЧУРА (ПЛАКСІНА) О. Городище та поселення Ширяєво	188	МАГОМЕДОВ Б., ДІДЕНКО С., МИЛАШЕВСЬКИЙ О. Розкопки на могильнику черняхівської культури біля с. Легедзине	239
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ		МАРЧЕНКО О., СИВОЛАП М., ПРЯДКО О., ДЕТКІН А., БОРИСОВ А. Обстеження поселення в урочищі Залізки 2	240
СТРОЦЕНЬ Б. Дослідження Тернопільського замку	191	МОГИЛОВ О., ЛЯШКО Ю., РУДЕНКО С. Дослідження кургану скіфського часу в Потясминні	241
ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ		МОГИЛОВО, РУДЕНКО С., ПАНЧЕНКО К., ЛЯШКО Ю. Роботи на Мотронинському городищі	241
АКСЬОНОВ В. Дослідження на катакомбному могильнику біля с. Верхній Салтів	194	ПОЛТАВЕЦЬ В., МОГИЛОВ О., КОЗАК О., РУДЕНКО С. Дослідження колективного захоронення в Чигирині	243
АКСЬОНОВ В. Роботи на ранньосередньовічному Нетайлівському могильнику	196	ШИДЛОВСЬКИЙ П., ПЕАН С., ДЕМЕЙ Л., КРЕПІН Л., ЦВІРКУН О., ЧИМИРИС М., МАМЧУР Б. Поновлення досліджень четвертого Межирицького житла	244
ДІДИК В., БІЛЬКО І., КАЧАЛО С., ОХРІМЕНКО Г. Розвідки в Дергачівському районі	198	ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ	
КВІТКОВСКИЙ В., СВИСТУН Г. Дослідження Кицівського археологічного комплексу	201	НЕЧИТАЙЛО П., ТИМЧУК Д., ДОЛЖЕНКО Ю., КАЛАШНИК Є., РІДУШ Б. Роботи на скельно-печерному комплексі в с. Василівка Сокирянського району	248
КОЛОДА В. Дослідження нових житлово-господарчих і культових комплексів на городищі в с. Мохнач.	204	ПЕТРАУСКАС О., АВРАМЕНКО М. Дослідження могильника черняхівської культури Комарів 1	250
ЛЮБИЧЕВ М., МИЗГІН К., ШУЛЬТЦЕ Е., ВАРАЧОВА К., ФІЛАТОВ Д., РУСНАК В. Дослідження пам'яток пізньоримського часу на Харківщині	206	ПЕТРАУСКАС О., ШИШКІН Р. Дослідження ремісничої факторії черняхівської культури в Комарові на Подністров'ї	251
СНІЖКО І., БАБЕНКО Л. Дослідження пізньопалеолітичної стоянки біля с. Кам'янка	207	ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ	
ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ		КЕДУН І., ЛИЦЕВИЧ Я., ПАРХОМЕНКО О. Дослідження на території м. Ніжин	253
БІЛЯЄВА С., ГУЛЕНКО К., ІЄВЛЕВ М., МАНІГДА О., ФІАЛКО О., ЧУБЕНКО О. Роботи Південної середньовічної експедиції	210	МОЦЯ О., КАЗАКОВ А., РИЖИЙ В. Дослідження Чернігова	254
ГЕРАСИМОВ В., РЕЙДА Р., СМІРНОВ О. Дослідження Чорноморської міжнародної підводної археологічної експедиції ІА НАН України	212	МОЦЯ О., СКОРОХОД В., ЖИГОЛА В. Дослідження передгороддя в Чернігові	255
КОЛЕСНИЧЕНКО А. Обстеження Ягорлицького поселення	214	НОГІН Є. Дослідження неолітичних поселень Турбін-Мис та Серикові Сосни	258
СМІРНОВ О., СМІРНОВ Л. Розвідки на теренах Білозерського району Херсонщини	215	СИТИЙ Ю., МЕЗЕНЦЕВ В. Дослідження на території Батурина	259
СИМОНЕНКО О., ДЗНЕЛАДЗЕ О., СІКОЗА Д. Роботи на Херсонщині	217	СКОРОХОД В., ЖИГОЛА В. Дослідження кургану в с. Морівськ	260
ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ		СКОРОХОД В., ЖИГОЛА В., БЛАЖЧЕК Д. Нові дослідження Шестовицьких курганів	262
ГУЦАЛ В. Дослідження курганів ранньоскіфського часу на Хмельниччині	218	СКОРОХОД В., КАПУСТІН К., СИТА Л., ТЕРЕЩЕНКО О. Дослідження посаду Виповзівського городища	263
НЕЧИТАЙЛО П., ТИМЧУК Д., ОМЕЛЬЧЕНКО О. Дослідження на вулиці Зарванська 7/3, 7/4 у Кам'янці-Подільському	219	СКОРОХОД В., МОЦЯ О., ЖИГОЛА В. Роботи на Виповзівському городищі	265
СТАРЕНЬКИЙ І., ЛЕВІНЗОН Є. Дослідження Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника	222	СКОРОХОД В., СОРОКІН С., СИТИЙ Ю., ТЕРЕЩЕНКО О. Дослідження в урочищі Орешня у смт Седнів	266
ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ		ЧЕРНЕНКО О., КРАВЧЕНКО Р., ЛУЦЕНКО Р. Дослідження городища Свердловське 1 біля с. Деснянське Коропського району	268
БАШКАТОВ Ю., БІТКОВСЬКА Т. Дослідження поселення ранньоримського часу біля с. Івківці (ур. Троянка) на Чигиринщині	225	ЧЕРНЕНКО О., НОВИК Т. Роботи на території Сельцького Свято-Успенського монастиря в Чернігові	270
БОЛТРИК Ю., ПРОБИЙГОЛОВА О., КАРМАЗІНА Л., ОЧЕРЕТНИЙ С., ЧЕРНИШ С., ЦВІРКУН О. Поселення доби раннього заліза біля «Висоти 184,4» на Канівщині	227	ЧЕРНЕНКО О., НОВИК Т., ЖАРОВ Г. Дослідження на території окольного граду стародавнього Чернігова	272
БОЛТРИК Ю., ПРОБИЙГОЛОВА О., КАРМАЗІНА Л., ЧЕРНИШ С., КОРЖ А., ОЧЕРЕТНИЙ С. Третій сезон досліджень городища Лисуха	231		

**МЕТОДИ ПРИРОДНИЧИХ НАУК
В АРХЕОЛОГІЇ**

БОНЧКОВСЬКИЙ О. Палеопедологічні та літолого-стратиграфічні дослідження археологічних пам'яток Волинської височини у 2018 році	275	СЕРГЕСЬВА М. Дослідження археологічної деревини у 2016–2018 рр.	284
НЕСТЕРОВСЬКИЙ В. Геолого-мінералогічні дослідження	278	ЯНІШ Є. Короткі відомості щодо археозоологічних досліджень остеологічних матеріалів, проведених у 2015–2018 рр.	291
ГРИЦЕНКО В. Аналіз зразка вапняку з археологічної пам'ятки Гончарівка	279	КУЦОКОНЬ Ю. Археοіхтіологічні визначення 2018 р.	294
КОРОХІНА А. Петрографічні дослідження археологічної кераміки у 2018 р.	279	КОВАЛЬЧУК О. Археοіхтіологічні визначення 2017–2018 рр.	299
ГОШКО Т. Дослідження розпису на кераміці з поселення Трипілля	283	ГОРОБЕЦЬ Л. Визначення решток птахів у знахідках 2018 р.	301
ТКАЧУК Л. Відбиток тканини на горщику з Гончарівки	284	УШКОВА Ю. Аналіз одонтологічних матеріалів ямного часу з могильника Виноградне	302
		РУДИЧ Т. Палеоантропологічний матеріал з розкопок могильників черняхівської культури	303
		ДОЛЖЕНКО Ю., ПОТЄХІНА І. Аналіз краніологічної серії з поховань XVIII–XIX ст. у Вінниці	305

з 2011 р. триває дослідження цієї ділянки. У 2018 р. загалом було досліджено площу 235 м². Культурний шар насичений знахідками: фрагментами гончарної кераміки та амфор пізньоримського часу, уламками обмазки та кістками тварин, також виявлені різні індивідуальні речі. Досліджена яма та заглиблений об'єкт (відповідно об'єкти 32 та 33).

Дослідження на поселенні Війтенки 2 (Валківський район). Це поселення знаходиться на протилежному (північному) схилі вологої балки. У 1975 р. О. Дяченко здійснив тут невеликі розкопки. Під час нашого шурфування поселення у 2015 р. одним з шурфів (№ 5) було відкрито пляму котловану заглибленого об'єкта. У 2018 р. почато його дослідження і розкопом площею 56 м² повністю розчищено пляму котловану споруди, простежено стратиграфію до цього рівня. Культурний шар насичений знахідками: фрагментами гончарної кераміки та амфор пізньоримського часу, уламками обмазки та кістками тварин, також виявлені різні індивідуальні речі. Наразі об'єкт законсервовано для подальшого вивчення наступного року.

Дослідження на могильнику Війтенки (Валківський р-н). Роботи проводились у двох напрямках — виявлення західної межі могильника та розкопки у його південно-східній частині. Загальна досліджена площа у 2018 р. становить 230 м². Відкрито вісім поховань (№ 225–232): чотири інгумації та чотири кремації. У культовому шарі могильника знайдено уламки перепалених кісток, фрагменти гончарної кераміки та амфор із вторинно обпаленою поверхнею. Слід виділити поховання 231 (інгумація), яке належало дитині. Воно орієнтовано на північ, його інвентар включає 22 кружальні посудини, цілу вузькогорлу світлоглиняну амфору Шелов F з дипінті, дві бронзові пластинчасті фібули, набір намистин, роговий гребінь, чотири

рогові підвіски типу «палиця Геракла», дві підвіски-мушлі, два глиняних прясла, кістяний гольник, залізу голку та ніж, кістки вівці, молочного поросяти та шкарлупки яєць.

Дослідження на могильнику біля смт Зачепилівка (Зачепилівський р-н). Кожен рік продовжується інтенсивне руйнування могильника піщаним кар'єром, під час розробки якого було виявлено цю пам'ятку. У 2018 р. вивчали східну ділянку, що примикає до кар'єру. Досліджено 192 м² та виявлено дві урнові кремації (поховання 42, 43), та дві інгумації (поховання 44, 45). У культовому шарі могильника зустрічаються дрібні фрагменти гончарної та ліпної кераміки із вторинно обпаленою поверхнею.

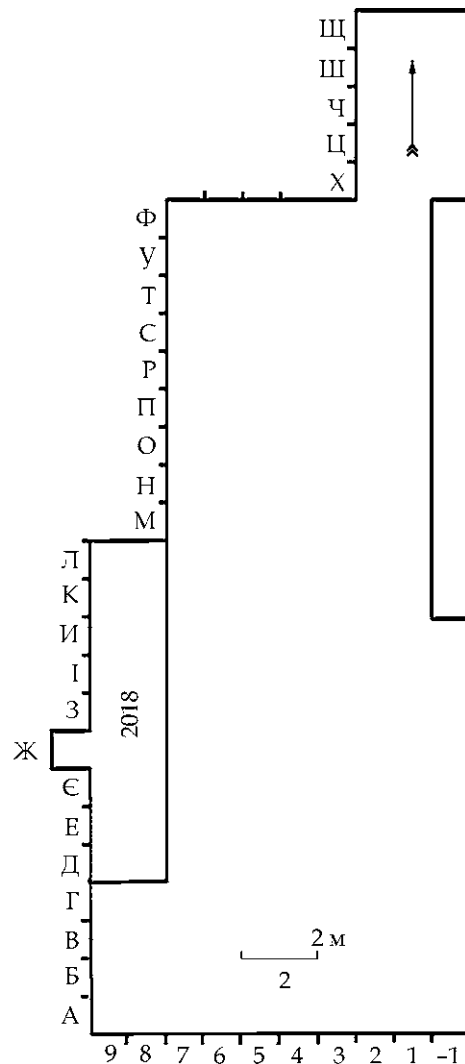
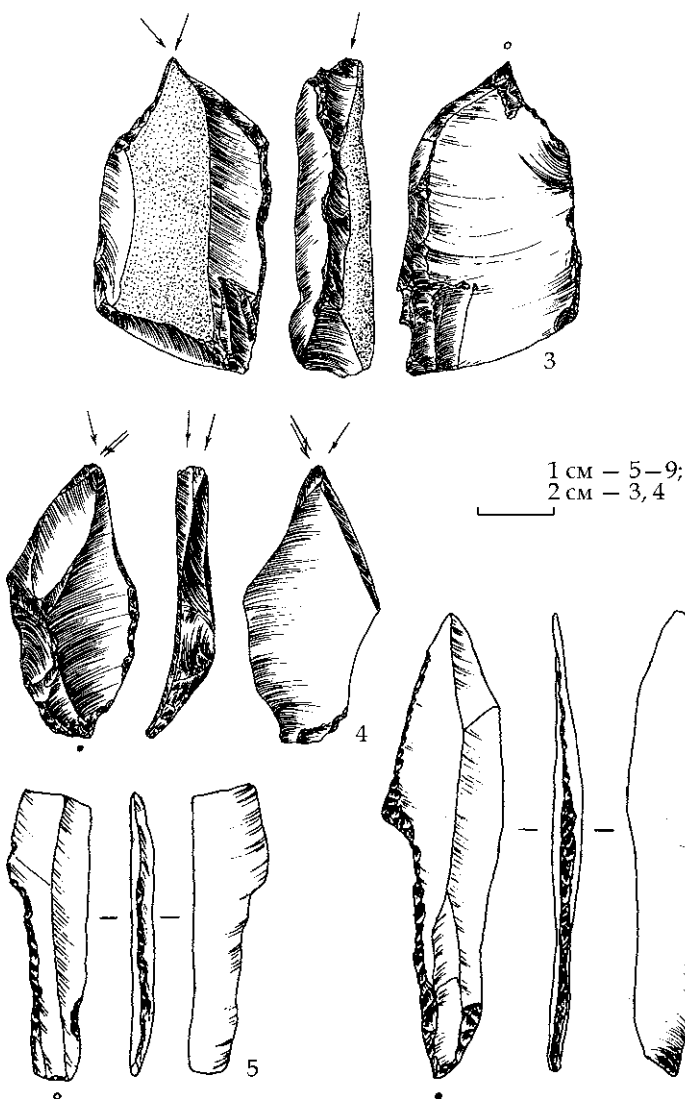
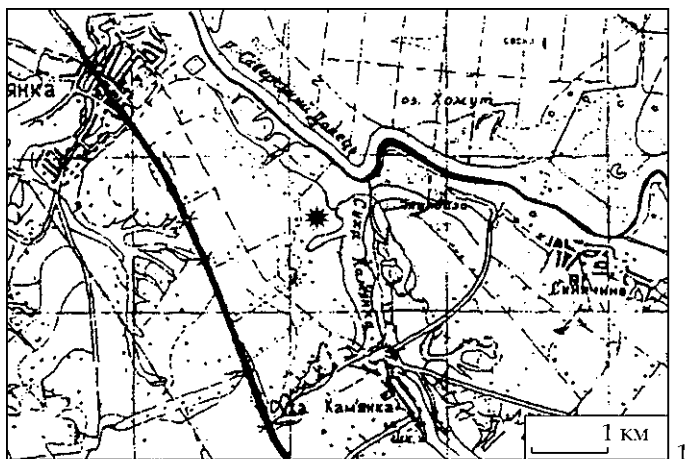
Археологічні розвідки у Валківському р-ні. Мета розвідок — поповнення археологічної карти області дніпро-донецького вододілу пізньоримського часу — початку доби Великого переселення народів. Було оглянуто розорані ділянки від витoku до середньої течії р. Мокрий Мерчик з двома правими та однією лівою притоками, від витoku до середньої течії р. Карамушина, витoku р. Мжа, додатково були оглянуті ділянки біля сіл Трохимівка, Баранове, Бурякове, Яхременки, Сніжків, Кантакузівка. Таким чином, розвідками були відкриті 13 поселень бронзової доби — Баранове 2, 3, Валки 5, Шевченкове 2–6, Старий Мерчик 2–4, Перекіп 5 та могильник Яхременки 1; 13 нових поселень пізньоримського часу — Валки 4, Шевченкове 7, Петренкове 2, Старий Мерчик 1, 2, Золочівське 1, 2, Добропілля 1, 2, Перекіп 5, Бурякове 1, Кантакузівка 1, Ілюхівка 2 та могильник Ілюхівка 1; одне поселення нового часу — Сніжків 1, уточнено локалізацію дев'яти вже відомих поселень пізньоримського часу — Трохимівка 1, Баранове 1, 2, Шевченкове 1, Петренкове 1, Хворостове 2, Перекіп 2–4.

І. Сніжко, Л. Бабенко

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІЗНЬОПАЛЕОЛІТИЧНОЇ СТОЯНКИ БІЛЯ с. КАМ'ЯНКА

Стоянка давнього кам'яного віку біля с. Кам'янка Ізюмського р-ну Харківської обл. розташована на мисі при впадінні в р. Сіверський Донець правої притоки р. Суха Кам'янка (рисунок: 1). Пам'ятка була відкри-

та 2004 р. експедицією Харківського історичного музею і досліджується з 2005 р. Загальна розкопана площа становить 206 м², колекція крем'яних артефактів налічує понад 9,5 тис. предметів.

Кам'янка: 1 – місце розташування стоянки; 2 – ділянка, досліджена у 2018 р.; 3, 4, 7–9 – знахідки 2018 р.; 5, 6 – знахідки 2016 р.

Культурний шар не має специфічного забарвлення, фіксується розтягнутим по вертикалі рівнем залягання знахідок, що представлені розщепленим кременем, дрібними фрагментами кісток тварин та шматочками вохри. Найбільша концент-

рація знахідок спостерігається частково в темно-коричневому, світло-коричневому та жовтувато-палевому суглинку, окремі артефакти зустрічаються також в гумусовому горизонті та в типовому лесі. На ділянках, де можна простежити рівень первинного

відкладання знахідок, він корелюється з жовтуватопалевим суглинком, що відноситься до верхньопричорноморського підгоризонту. Спостерігається падіння рівня залягання культурного шару в східному та північному напрямках — в бік річок Суха Кам'янка та Сіверський Донець, що відповідає особливостям давнього рельєфу. Цього року на 9 м з півдня на північ падіння складає 0,37 м.

Мешканці стоянки використовували темно-сірий, майже чорний напівпрозорий крейдяний високоякісний кремій місцевого походження. Крем'яні знахідки мають добрий стан збереженості, не обкатані, поверхня вкрита шаром патини від молочно-білої до блакитної димчастої.

Метою робіт 2018 р. було дослідження західної частини розповсюдження культурно шару. Розкоп площею 18 м² на загальній сітці квадратів має позначки 8–9/Д–Л (рисунок: 2) і продовжує на захід ділянку 2016 р. Пам'ятка досліджується суцільною площею, з використанням методики розкопок шару умовними горизонтами з фіксацією артефактів на місці знахідки.

З розкопу походить колекція з 243 артефактів, представлена нуклеусами, продуктами розщеплення та знаряддями із вторинною обробкою. Початкову стадію обробки крем'яно ілюструють: фрагмент жовна зі слідами початкового розколювання, крем'яне жовно з кількома сколами, що використовувалося як відбійник, три нуклевидні уламки. Процес розщеплення представлений 32 сколами формування та підправки нуклеусів різних розмірів. Відщепів та їх фрагментів — 64, з них 15 — пластинчасті. Пластинок та їх фрагментів — 23, фрагментів мікропластинок — 7, та 2 фрагменти мікропластинок з притупленим краєм (рисунок: 8, 9). Також зафіксовано 67 лусочок та 42 уламки. У розкопі знайдено дрібний фрагмент трубчастої кістки (птахи чи заєць), скол підправки нуклеусу і відщеп зі слідами перебування у вогні, а також кілька шматочків червоної «вохри». За визначенням ст. викладача кафедри геології ХНУ ім. В. Н. Каразіна І. Колосової це шматочки тріасової глини із великим вмістом заліза, що могли використовуватися давніми мешканцями. Трошки зволожена, вона і зараз залишає смугу темно-червоного кольору.

На площі розкопу знахідки не утворюють виразних скупчень. Спостерігається певна концентрація у вигляді смуг з південного заходу на північний схід, відповідно квадрати 9–8/Ж–И і 9–8/К.

Навколо розкопу зібрано підйомний матеріал, який за характером крем'яної сировини та техніки розколювання ідентичний крем'яно з культурного шару. У колекції представлені: нуклевидний уламок, нуклеус двохплощадковий торцевий, нуклеус торцевий на масивному відщепі, нуклеус двохплощадковий спрацьований, 28 сколів формування та підправки нуклеусів, різцевий відщепок. Відщепів та їх фрагментів — 44, з них 29 — пластинчасті. Пластинок та їх фрагментів — 49, фрагментів мікропластинок — 3. Серед виробів із вторинною обробкою фрагмент мікропластинки з притупленим краєм, черешок наконечника з виїмкою (рисунок: 7), виїмчасте знаряддя на масивному напівпервинному відщепі та різець кутовий на трикутній пластинці. На особливу увагу заслуговує черешок наконечника з виїмкою. За розміром та характером нанесення ретуші він абсолютно ідентичний наконечникам з виїмкою, знайденим в 2016 р. (рисунок: 5, 6).

На місці, де розташована пам'ятка, було закладено два шурфи. Шурф 16 знаходиться в 128 м від реперу, азимут 282° 20'. У чорноземі до глибини 0,55 м зустрівся тільки один відщеп без патини, до 0,8 м — нуклевидний уламок та фрагмент пластини теж без патини, до 1,1 м — патинована трикутна пластинка. Шурф був прокопаний до глибини 1,4 м. Навколо зібрано підйомний матеріал: нуклеус чотирьохплощадковий, фрагмент пластинки, кілька відщепів.

Цікавішим виявився шурф 17, закладений в 40 м від реперу, азимут 267° 60', ближче до дослідженої ділянки. На глибині 0,25–0,5 м в бурому суглинку почав зустрічатися кремій: 5 сколів формування та підправки нуклеусів, 8 відщепів, 2 фрагменти двоскатних пластин, 2 фрагменти пластинок, різець серединний (рисунок: 4), різець серединний на масивному напівпервинному сколі формування / підправки нуклеуса (рисунок: 3), лусочки. З глибини 0,5–1 м походять 2 сколи формування та підправки нуклеусів, відщеп, лусочки та уламки. Шурф був прокопаний до глибини 2,5 м. Навколо зібрано підйомний матеріал: нуклевидний уламок, 3 нуклеуси (двоплощадковий торцевий, трьохплощадковий, одноплощадковий конічний), 4 скола підправки нуклеусів, 8 відщепів та їх фрагментів, 2 фрагменти пластинок. Матеріал з шурфу 17 та умови його залягання подібні до досліджених в розкопі. При подальших дослідженнях планується закласти розкоп навколо шурфу і дослідити цю ділянку широким площею.